

Nota van B&W

Onderwerp Aanpassing oorlogsmonument Leimuiderdijk

Portefeuillehouder drs. Th.L.N. Weterings
Collegevergadering 15 december 2009
Inlichtingen Jorgen Karskens (023 567 67 92)
Registratienummer 2009.0023208

Inleiding

Op de dag van de bevrijding verloren drie Haarlemmermeeders het leven. Dit als gevolg van een actie van de Binnenlandse Strijdkrachten om de springput in de Leimuiderdijk veilig te stellen. Ter nagedachtenis aan deze overledenen werd in 1949 het herdenkingsmonument aan de Leimuiderdijk opgericht. Om onduidelijke redenen staan op het monument slechts twee van de drie gesneuvelden vermeld. De naam van de derde persoon die omkwam, Jeremia Cornelis Boer, ontbreekt. Buurtvereniging D.E.S. die jaarlijks de herdenkingsbijeenkomst rondom het monument organiseert, verzocht de gemeente de mogelijkheden te bekijken de ontbrekende naam alsnog toe te voegen.

Context

De Dijkgraaf en Heemraden van Haarlemmermeer namen in 1949 het initiatief tot oprichting van het monument. Architect W. Maarse Jr. maakte het ontwerp. In eerste instantie komt het ontwerp wat ongewoon over, omdat de gedenkplaquette met de twee namen zich niet aan de straatkant, maar aan de achterkant van het monument bevindt. Op het moment dat men aan de achterkant van het monument plaatsneemt, wordt de reden van de ogenschijnlijk vreemde keuze pas duidelijk: links en rechts van het monument doemt een weids uitzicht over het Wijdegat op. Een schitterend gezicht dat de contemplatieve functie van het monument versterkt. De gemeente is eigenaar van het monument en draagt zorg voor het onderhoud.

Probleemstelling

Het gedenkteken heeft weinig kunsthistorische betekenis. Ook ontbreekt een monumentenstatus in de juridische zin van het woord. De maatschappelijke betekenis van het monument is daarentegen groot. Aan de ene kant is het een plaats van herdenking, bezinning en troost, die de verschrikkingen van oorlog en onderdrukking markeert. Aan de andere kant vormt het oorlogsmonument een deel van de lokale identiteit: het herinnert aan de lokale oorlogsgeschiedenis en aan de dramatische gebeurtenissen op 5 mei 1945 aan de Leimuiderdijk. Hoe om te gaan met het verzoek om een ontbrekende naam 60 jaar na dato alsnog toe te voegen aan het monument?

Doelstelling

Het bieden van een plaats van herdenking, bezinning en troost voor de gebeurtenissen in de Tweede Wereldoorlog en latere conflicten.

Afweging

Wij vroegen lokaal historicus Wies de historische correctheid van de toevoeging te onderzoeken. Na grondig onderzoek blijkt dat er verschillende verhalen de ronde doen over het precieze verloop van de dag en wie nu precies bij welke actie betrokken was. Wat echter onomstotelijk vaststaat is dat op 5 mei 1945 drie mensen omkwamen als gevolg van de poging om de springput veilig te stellen en de kettingreactie van gebeurtenissen die deze actie tot gevolg had. Een van de drie mensen die hierbij omkwam was Jeremia Cornelis Boer. Zie bijgevoegd de gedetailleerde bevindingen van de heer Wies.

Naast buurtvereniging D.E.S. en stichting Meerhistorie gaan er al langer stemmen op bij buurtbewoners en ooggetuigen om de ontbrekende naam toe te voegen aan het monument. In een artikel van stichting Meerhistorie spreekt men zelfs van verontwaardiging over het ontbreken van de naam. Er is kortom grote maatschappelijke betrokkenheid bij het onderwerp. In onze optiek staan de gevoelens van onbegrip en miskennis bij de betrokkenen het doel van het monument enigszins in de weg. Het monument dient naar onze mening een onbelemmerde en zo waardevol mogelijke herdenking mogelijk te maken. Ons inziens zal toevoeging van de derde naam dan ook een wezenlijke bijdrage leveren aan de functie van het monument om herdenking, bezinning en troost mogelijk te maken.

De daadwerkelijke toevoeging van de naam dient met zo veel mogelijk respect voor het originele ontwerp van de heer Maarse uitgevoerd te worden. Dit betekent dat wij niet voornemens zijn de gedenkplaat met de drie namen naar de straatkant te verplaatsen. Dit aan de ene kant omdat het in onze optiek geen pas geeft om een monument dat al 60 jaar bestaat zo wezenlijk te wijzigen. Aan de andere kant hechten wij waarde aan behoud van de oorspronkelijke gedachte achter het ontwerp. Het uitzicht over het Wijdegat maakt een essentieel onderdeel uit van het doel van het monument.

Oplossingen

De plaquette in het monument aanpassen door een geheel nieuwe, langere gedenksteen op dezelfde plek op het monument te plaatsen zodat er vrijwel geen verandering zichtbaar is. Wij zijn voornemens de bestaande tekst:

**HIER SNEUVELDEN
5 MEI 1945
DIRK HENNINK
GEB. 7 MEI 1913
EN
PIETER HOOGVLIET
GEB. 9 SEPT. 1921
LEDEN DER
BINNENLANDSE
STRIJDKRACHTEN**

als volgt te wijzigen:

**HIER SNEUVELDEN
5 MEI 1945
DIRK HENNINK
GEB. 7 MEI 1913
EN
PIETER HOOGVLIET
GEB. 9 SEPT. 1921
LEDEN DER
BINNENLANDSE
STRIJDKRACHTEN
-
JEREMIA CORNELIS BOER
GEB. 12 SEPT. 1923**

Bovenstaande tekst zullen wij nog afstemmen met een vertegenwoordiger van buurtvereniging D.E.S.. Wij stellen ons ten doel de aanpassing voor de aankomende dodenherdenking te realiseren.

Middelen

Voor het toevoegen van de extra naam is inzet van een steenhouwerbedrijf nodig. De kosten hiervoor bedragen € 4.000,- in 2010. De middelen kunnen gedekt worden binnen het reguliere budget van programma 7 Cultuur, Sport en Recreatie, productnummer 541, oudheidkunde en musea.

Juridische aspecten

Op het ontwerp van het monument rust auteursrecht. De ontwerper W. Maarse Jr. is inmiddels overleden. Een van de dochters van de heer Maarse, mevrouw Reijs, is om toestemming gevraagd voor de aanpassing. Mevrouw Reijs gaf aan in te stemmen met de toevoeging van de naam, mits historisch correct. Met het onderzoek van de heer Wies is de vraag over de historische juistheid van de aanpassing overtuigend bewezen.

In- en externe communicatie

De buurtvereniging D.E.S., de dorpsraad Rijsenhout, de nabestaanden van de heer Boer, de nabestaanden van de heer Maarse, de heer Wies en stichting Meerhistorie schriftelijk op de hoogte brengen van ons besluit om het monument aan te passen. In een later stadium alle hiervoor genoemde betrokkenen uitnodigen voor de dodenherdenking op 4 mei 2010. Ook zal er een persbericht worden opgesteld en over het besluit worden gecommuniceerd in de Informeer.

Besluit

Op grond van het voorgaande hebben wij besloten om:

1. opdracht te geven voor 4 mei 2010 aan het monument aan de Leimuiderdijk de naam van Jeremia Cornelis Boer toe te voegen;
2. de kosten voor de aanpassing in 2010 ten laste te brengen van programma 7 Cultuur, Sport en Recreatie, productnummer 541, oudheidkunde en musea.
3. deze nota ter informatie te zenden aan de raad.

Burgemeester en wethouders van de gemeente Haarlemmermeer,
namens dezen,
de portefeuillehouder,

drs. Th. L. N. Weterings

Bijlage(n)

Verslag onderzoek naar Jeremia Cornelis Boer

In memoriam Jeremia Cornelis Boer

Geboren 12 september 1923 – Overleden 5 mei 1945

Wonende: Sloterweg 1573 - Haarlemmermeer

Begraven op de Taxushof te Nieuw Vennepe

Jeremia Cornelis Boer (Cor)

Tijdens WO 2 (onderduiker) en werkzaam als daggelder bij De Breuk.

Cor had destijds verkering met de latere schoonzuster van Lies Verhoeve. (An Wegman).

Cor werd op bevrijdingsdag voor de boerderij van De Breuk doodgeschoten door de Duitse Bezetter.

5 mei 1945

In de Leimuiderdijk bevond zich een springput ten noord-oosten vlak naast het Café Husemeijer. Naar gezegd, was door de Binnenlandse Strijdkrachten (BS) besloten dat, bij de capitulatie van de Duitse bezetting, het overnemen en veiligstellen van de springput een eerste daad zou zijn.

Welke, door wie en aan wie er de verschillende commando's hiertoe werden gegeven is tot op heden een zeer onduidelijke en nogal omstreden zaak gebleven.

Ook de verkregen informatie van ooggetuigen en andere betrokkenen zoals gepubliceerd in de diverse uitgaven van de historische vereniging Meerhistorie zijn op een aantal punten tegenstrijdig en zeer onduidelijk.

Hoeveel Duitse soldaten bevonden zich op de boot. Op welke wijze bewapend. Werd wel of geen tegenstand geboden? Waren er "ja dan nee" Nederlandse vrouwen aan boord? Het filmrolletje wat op 6 mei nog door de Duisters wordt gehaald? Hoe ontstond het gevecht met de vanuit richting Burgerveen komende Duitse soldaten? Was Van den Brink er nu wel of niet bij aanwezig? En zo ja, gedurende welke periode en welke commando's kwamen dan van hem. De door Krijn Post genoemde dienstbode, die een dochter van Piet Wegman wordt genoemd en die zou zijn weggelopen. De dienstbode Lies Verhoeve, in tegenstelling tot Krijn Post wel ooggetuige, weerspreekt dit. Lies is in de deur van de woning blijven staan. Cor Boer liep weg van de woning. Richting het huisje van de fam. Wegman.

Herinneringen van ooggetuige Elisabeth Wegman-Verhoeven

Elisabeth Verhoeven (Lies)

Geboren op 7 juni 1925 't Kabel - Haarlemmermeer.

Gedurende de WO 2 werkzaam als dienstbode op de boerderij van De Breuk, begin Grote Poellaan.

Als in de nabijheid aanwezige en directe ooggetuige weet Lies zich nog het navolgende van de dramatische gebeurtenissen te herinneren:

Op de bevrijdingsdag 5 mei vonden er verschillende incidenten plaats.

Als gevolg hiervan kwam een groep zwaar bewapende Duitse SS 'ers vanuit Leimuiden in actie. Zij kwamen de dijk langs op zoek naar de daders. In Burgerveen werden diverse huizen doorzocht en onder schot gehouden en enige handgranaten gegooid om schrik aan te jagen.

In begin van de morgen kwamen een 6-tal BS 'ers via de Grote Poellaan richting de springput. In Café Husemeijer daar verbleven op dat moment 8 soldaten (Rijksduitsers). Deze merendeel oudere soldaten boden geen tegenstand. Zij werden ontwapend en opgedragen in café te blijven.

Deze Rijksduitsers waren ingekwartierd in het café als vaste bewakingsploeg bij de springput.

Kort na de middag kwam in de ringvaart ter hoogte van de Grote Poellaan een boot langs, vanuit richting Aalsmeer. Op de boot bevonden zich een groep ongewapende Duitse militairen. De boot werd door de daar aanwezige 6-BS 'ers gedwongen aan te meren en deze militairen werden vervolgens gevangen gezet in de schuur van de boerderij van de Breuk.

De BS 'ers vorderden hiertoe de schuur van de boerderij van de familie De Breuk. Vervolgens werden ook de in Café Husemeijer aanwezige Rijks-duitsers over gebracht naar deze schuur en daar mede gevangen gezet.

Boerderij van Fam. De Breuk

In de middag verschenen er op de betreffende plaats een 5-tal Duitsers op de fiets vanuit richting Burgerveen.

De BS 'ers meenden ook deze Duitse soldaten te kunnen aanhouden en ontwapenen. Deze bewapende Duitse soldaten weigerden om hieraan gehoor te geven.

Huis Fam Bij - Café Husemeijer

Er ontstond echter een fel vuurgevecht van 10 minuten, waarbij een Duitse soldaat zwaar gewond raakte.

De Duitse soldaten vuurde een lichtkogel af met het doel versterking te krijgen vanuit Leimuiden.

Er volgde een gevechtspauze, waarin werd onderhandeld. Eén zwaar gewonde Duitse soldaat werd afgevoerd naar het huisje van de familie Bij, alwaar hij aan de verwondingen bezweek.

De strijd werd voortgezet en daarbij werd de BS 'er Pieter Hoogvliet gevangen genomen.

Als reactie op de lichtkogel hadden zich inmiddels een groep zwaarbewapende Duitse SS 'ers vanuit Leimuiden bij de aanwezige Duitsers gevoegd. Pieter Hoogvliet werd gevangen genomen. Het huis van de familie Post werd onder vuur genomen en de daar aanwezige personen moesten te voorschijn komen uit hun schuilplaats. De familie Post moest zich opstellen voor hun woning. Pieter Hoogvliet werd daar onder de Hollandse vlag, als duidelijk herkenbare BS 'er door de Duitse SS 'ers geëxecuteerd.

De versterkte groep SS 'ers trok daarna verder richting de boerderij van De Breuk.

De BS 'ers trokken zich terug, gingen er vandoor en lieten de familie De Breuk onbeschermd achter met, in hun schuur, door de BS 'ers gevangen gestelde Duitsers.

De gevangen genomen Duitsers werden vervolgens door de SS'ers uit de schuur bevrijd.

De familie De Breuk, die zich in de kelder onder de woning van de boerderij verscholen hield, moest te voorschijn komen en zich bij het huis opstellen.

Lies stond in de deur. Cor Boer dacht blijkbaar nog te kunnen wegvlugten werd terstond door een van de SS 'ers neergeschoten en was dodelijk getroffen. Cor had een blauwe overall aan en werd waarschijnlijk ook voor een BS 'er aangezien. De Duitsers wilde de in beslag genomen wapens terug hebben. Deze waren meegenomen door de weggevluchte BS 'ers. De SS 'ers bedreigden de hele familie met executie en met name Piet de Breuk werd toen ernstig mishandeld.

Toen de SS 'ers dreigden en aanstalten maakten ook de andere aanwezigen te zullen executeren werden zij tegengehouden door de Rijks-Duitsers, die ingekwartierd waren in Café Husemeijer. Zij gaven de SS 'ers te kennen dat de familie De Breuk geen enkel deel had aan het gevangennemen, ontwapenen en opsluiten van de andere Duitse soldaten.

De Rijks Duitsers, die reeds geruime tijd in het café Husemeijer waren ondergebracht, kenden zowel de familie de Breuk als de in de nabijheid wonende familie Wegman en Post. Dit laatste heeft, volgens Lies, het leven gered van de daar aanwezigen.

Zij sluit ook niet uit dat als Cor niet geprobeerd had te ontkomen en was gaan lopen, waarschijnlijk ook zijn leven gespaard zou zijn gebleven. Er had dan duidelijk gemaakt kunnen worden dat ook hij geen enkel deel had aan de gevechtshandelingen.

Lies kan zich verder nog herinneren dat, enige tijd voor het einde van de oorlog, 2 Duitse soldaten in een auto langs de Leimuiderdijk reden.

Zij wilde even een kijkje nemen bij de springput.

Zij waren niet op de hoogte van het feit dat er rond de springput landmijnen waren aangebracht om sabotage tegen te gaan. Beiden stapten gelijktijdig op een mijn en werden opgeblazen.

Lies heeft dit zien gebeuren. De dodelijk verminkte slachtoffers werden door de Duitsers geruisloos afgevoerd naar Leimuiden.

Lies kwalificeert de nogal discutabele operaties van de zich aldaar manifesterende BS 'ers op de 5^e mei als onverantwoord en weinig heldhaftig. Hun optreden heeft volgens haar onnodig levens geëist. De familie De Breuk en personeel werd, in haar ogen, ongewild met een probleem op gescheept. De BS liet hen vervolgens onbeschermd aan het lot over met de groep, door deze BS, gevangen gestelde Duitse soldaten.

Jeremia Cornelis Boer had dus verkering met An Wegman, de dochter van Piet Wegman.

An Wegman is enige jaren geleden overleden.

Lies Verhoeve had verkering met Karel, de zoon van Piet Wegman. *(Zij zijn later getrouwd)*

Samengevat:

Jeremia Cornelis Boer had part nog deel aan de discutabele acties van de Binnenlandse Strijdkrachten. Het optreden van laatstgenoemde heeft onder andere wel geleid tot zijn jammerlijke dood. Ten aanzien van nut en noodzaak van de daar uitgevoerde acties zijn op zijn zachts gezegd grote vraagtekens te plaatsen wat betreft nut en noodzaak.

Binnen de gemeenschap, in de nabije omgeving, wordt ook heden ten dage niet begrepen waarom slechts de 2 namen van de betrokken doden werden vermeld op het monument.

Dit wordt ervaren als een miskening van het ter plaatse gevallen slachtoffer Jeremia Cornelis Boer.

Het is onzeker of in dit verband het optreden, van de BS sec, monument waardig is.

Een feit is wel dat hier 3 dodelijke Nederlandse slachtoffers zijn gevallen.

Als de intentie is deze slachtoffers, welke jammerlijk ter plaatse te zijn omgekomen, te gedenken, dan betreft dit niet slechts 2 namen.

In dit laatste verband zou het zinvol zijn de toevoeging "leden der Binnenlandse Strijdkrachten" achterwege te laten en over te gaan tot vermelden van de 3 namen.

Dit laatste zal ook aan het jaren miskende slachtoffer Jeremia Cornelis Boer alsnog recht doen. Het zal aan de jaarlijkse plechtigheid op 4 mei ter plaatse een meer reële betekenis geven.